

DZIURKA (71) *sb f*

sg *N* dziurka (6). ◇ *G* dziurki (7). ◇ *A* dziurkę (3). ◇ *I* dziurką (8). ◇ *pl N* dziurki (7). ◇ *G* dziurek (14). ◇ *A* dziurki (13). ◇ *I* dziurkami (7). ◇ *L* dziurkách (2); -äch (1) *Leop*, -ach (1) *Mącz*. ◇ *du [N (cum nm) dziurce (Linde).]* ◇ *I (cum nm) dziurkoma* (1) *Strum* C3v.

Sł stp, durka, Cn notuje, Linde XVI – XIX w.

Dem. od „dziura” (71) :

1. *Mały otwór na wylot powstały wskutek uszkodzenia lub celowo zrobiony; szpara* (42) : iedna kropia mleka Romanowego ziela bolenie zębów z wyprochnienia: vřpokaia gdy będzie w dziurkę wpuřczona. *FalZioł* V 80, 26; Clepsydra etiam dicitur, Gliniáne naczynie ktorym pokrapiáya ogródki máyace pełno dziurek we dnie. *Mącz* 57a; Albo weźmi świeże iáie kokofze/ á máłą dźiurką s niego białek wypuřc *SienLek* 69v, 71v [3 r.]; *BielSat* N3; *GrzepGeom* N4; *BielSpr* 73v [2 r.], 74 [2 r.]; *Léy* wodę w ón źłobek/ podnořsze řzrobámi že wodá w obu końcu rowno řtánie/ y obiema dźiurkomá wodá poćiecz. *Strum* C3v, C [7 r.], C2, C3, C3v, C4 [2 r.], C4v; *BielSjem* 39; [W prędnim dnie [ula] maią być dwie dziurce řzednie a w zadnim iedna/ kthoremi by pćzoły iedne wchodźły y drugie wychodźły *Cresc* 1549 [590] (*Linde*).]

W porównaniu (1): Iáko w dziurkách v rzefothá [*in precussura cribri*] zořthawa proch: ták niedořtátek człowieczy w myřli iego. *Leop Eccli* 27/5.

Przysłowie: Iuź czas przyřzedł ćwiczenia/ będźiem řtrzeláć kurká/ Nie iedná řie vćzyni w nářzym mieřzku dźiurká. *BielSat* C3 [*idem*] *BielRozm* 19.

Zwroty: »dziurką wygládać (*a. zagládać*), patrzeć« (3 : 2): Rada bych dziurką patrzała Abych řie iedno nářmiała *Rejřóz* D6v; A tak tu kniemu nagłędam Dziurkami przez plot zagłędam. *RejKup* d7; *HistLan* C2v [2 r.]. Ano [człowiek] dziurką przez řzybę wygláda iefli iuź řwita/ áno káżdą godzinkę licźić muři *RejZwierc* 100.

»dziurką poszeptáć« (1): TEnże řzedł mimo namiot ćicho drabá řwego/ Vřlyřzał á tám mowiá o nim nie dobrego. Dziurką ćicho pořzeptáł/ pomáłu mu łaycie *RejZwierc* 27.

Wyrażenie: »dziurki dioptry« = *celowniki albo przezierniki w przyřzędzie miernicznym* (4): ztąd řy dowiemy zářię iáko wielką iefł *Linea a. c.* co przez dźiurki *Dyoptry* idźie *GrzepGeom* Ov, N4v, O2 [2 r.].

Szereg: »oczka i dziurki« (1): *Ocellatus*, Pełny oczek/ y dziurek yáko řá czepce/ fiatki. *Mącz* 259c.

2. *Małe zagłębienie, dołek, jamka, kanalik (najczęřciej w ciele ludzkim albo zwierzęcym lub w roślinie); caverna, meatus, porus* *Mącz*, *Cn*; *caulae corporis, cavernula, fistula foramen milii magnitudine, meatus articularis* *Cn* (29) : Korzeń *Diphthamow* ma być obierany ktory by niemiał w řobie řadnych dziurek *FalZioł* I 41b, I 61d, 96a, I42a, III 5a, IV 52a (8); Czemu natura nozdrze vćzyniá. [...] dla ofłachczenia twarzy człowieczy, bowiem nie byłoby nicz řadnieyřzego gdy by były dziurki one áże w głowie ziaiące. *GlabGad* B7v; tilko řibi y ptaci maią nieiakie dziurki ktorimi zwięk řzyřzá [!]. *GlabGad* C, N8, N8v, O; [trzcina cukrowa] wyrořcie przez látho wyřoko ná křtałt iáko trzciná áłbo rogoz iedno iź weřzodek nie ták dziuráwy iáko v trzciny/ ále iefł iáko gębká pulchny/ pełno dziurki máiąc řłodkiego řoku *BielKron* 276v, 8v; *Fistulosae densitatis spongia*, Gębká pełna dziurek. *Mącz* 129a, 84d, 347a.

Wyrażenia: »dziurki w nosie, nosowe, nośne« = *naris spiramina Cn (4 : 1 : 1): FalZioł I 4c [2 r.]*, 85b; Czemu są tak wielkie dziurki w nosie. *GlabGad B7v*; Interseptum, Chrzesłká w nosie dziurki nośowe przegradzające. *Mącz 384a*; Vibrissi seu vibrissae et Vibriei Włofy wdziurkách nośnych *Mącz 492d*.

»plastrowe dziurki w miedzie« (1): *Cellas, Virgilius vocat cavernas, Plaťrowe dziurki w miedzie. Mącz 46b*.

a. *Pory; porus, spiramen Cn [w pl] (4)* : Powiedaią iż wefz zciała sie rodzi/ a dziurkami przez fkorę wyłazi *FalZioł IV 16c*; Pori, Latine meatus, Dziurki w ciele przes ktore pot wychodzi. *Mącz 313a*.

Wyrażenie: »dziurki subtylne« (1): Ale inni narodowie ktorzy są z ciepłych kráin/ [...] nie są tak trwáli w cudzych ziemiách iáko puńocni/ [...] iż máią pory otworzone w sobie/ [...]. A to pory zową dziurki fuptylne ktorych człowiek nie doyrzy w cieie człowieczym/ á fnich włofy wyraľtháią y poth wychodzi. *BielKron 335v*.

Szereg: »pory to iest dziurki w skorze« (1): Takież gdi pory (to iest dziurki w fkorze przez ktore pot wychadza) beľtworne bywaią, tedy też y włofi przez nie grubźe przechodzą. *GlabGad A8*.

Synonimy: 1. oczko; 2. a. pory.

Cf DURKA, **DZIURECZKA**